

A helyzet változatlan

Megjelent a 2018–2022 közti országgyűlés almanachja

Ilyen még nem volt: a 2018-ban megválasztott országgyűlés almanachja bő fél évvel a ciklus vége után jelent meg. Azoknak a képviselőknek, akik 2022-ben nem kerültek be, postán kellett kiküldeni a vaskos, hagyományosan kék vászonkötésű kötetet a választás adataival, a képviselők életrajzaival és statisztikai táblázatokkal, míg az eddigi hét ciklusban mindig legkésőbb a záróülés előtti hetekben mindenki kézbe vehette. De így is megjelent, tehát a hagyomány folytatódott. És bár teljesen új dolgot felfedezni már nehéz, én is folytatom a hagyományt, és felhívom a figyelmet a legérdekesebb vagy legtanulságosabb információkra. Kötelességszerűen ezúttal is jelzem: lektorként, olvasószerkesztőként része voltam az almanachot készítő csapatnak, de ennek csak abból a szempontból van jelentősége, hogy ha hiba maradt a 900 oldalnyi anyagban, arról én is tehetek.

A fiatalabb olvasók számára felidézem: az 1945 előtt rendszeresen megjelent kiadványt a rendszerváltás után, 1992-ben újítták fel. A főszerkesztő kezdettől Marelyn Kiss József történész, aki hamarosan hetvenéves lesz, tehát felnőtt élete jóval több mint felét töltötte – persze sok egyéb szakmai munkája mellett – ezzel, egy változó, de népes csapatot irányítva. Szerencse, hogy az első szabadon választott országgyűlés elnöke egy történész-levéltáros aka-

démikus volt Szabad György személyében, akit nem kellett soká győzködni az almanach fontosságáról, és eddig – ha változó lelkesedéssel is – minden utódja szintén támogatta a vállalkozást. A 2022 novemberében megjelent kötet 2022 februárjában zárult, tehát nem közli, hogy ki hogyan szerepelt a 2022-es választáson, csak azt, hogy a kézirat zárásakor tervezte-e az indulást, illetve az ellenzékieknél azt, hogy milyen eredményt ért el az illető az előválasztáson. A kilencedik ciklus adatai már a remélhetőleg szintén megjelenő következő almanachba tartoznak.

Maguknak a képviselőknek a lelkesedése is változó: a főszerkesztő panaszolja, hogy egyre többen nem kívánják részletezni származásukat, családjuk történetét, pedig ez tudományos szempontból tanulságos. Az életrajzokba végül az kerül be, amit az érintettek jóváhagynak, aminek vannak nyilvánvaló hátrányai – hazugságok vagy súlyos elhallgatások terhelhetik némelyik szöveget –, de így nincsenek perek és teljes elzárkózások. A kötetben összesen 216 képviselő életrajza olvasható (a parlament 2014 óta 199 fős, de lemondások és halálesetek miatt voltak cserélődések), továbbá 12 nemzetiségi szószólóé (a 13 elismert nemzetiség egyike, a német első ízben teljes jogú képviselőt tudott választani, ezért nem volt szószólója) és az Európai Parlament 21 magyar mandátumát

elnyert politikusoké – itt szintén egy cserélődés (Szájer József lemondása) miatt 22 fő szerepel. Együttesen tehát 250 életrajz.

Ez volt a legidősebb országgyűlés 1990 óta: 50,47 év volt az induláskori átlagéletkor, négy és fél évvel több a legfiatalabb, 1990-es rendszerváltó parlamenténél. Ez összefügg a viszonylag kis cserélődéssel, tehát jó részt ugyanazoknak az embereknek az öregedése emeli az átlagéletkort. Míg 1990-ben – érthetően – a törvényhozók 94 százaléka volt újonc, de az 1994-es nagy MSZP-győzelem után is 64 százalék, és még négy évvel később, a Fidesz kormányra kerülésekor is 53, 2018-ban csak 22 százalék (43 fő). Ennél kevesebb új tag csak 2014-ben volt: 16 százalék (32 fő).

Olyanok már csak öten vannak, akik 33 éve, 1990 óta folyamatosan (és a 2022-es választás után is) ülnek a parlamentben: ez a Fidesz vezérkara, vagyis Orbán Viktor, Kövér László, Kósa Lajos, Németh Zsolt és – 1994-ben néhány hónapos kihagyással – Varga Mihály. Életkoruk 58 és 64 év közötti, tehát felnőtt életük nagy részét hivatásos politikusként töltötték. Hét ciklust – egyfolytában vagy kihagyással – négy kormánypárti és egy ellenzéki, hatot 30 kormánypárti és két ellenzéki töltött az országgyűlésben.

Érdemes felidézni a 2018-as választás néhány jellegzetességét. Például azt, hogy az eleve eltorzított, igazságtalanná változtatott választási rendszert kihasználva a végül bejutott hét párton kívül további 18-nak sikerült országos listát állítania. Ezek között voltak valódi pártok, például az akkor még kívül rekedt Momentum, az örök vesztes, soha

mandátumot nem szerző, de kitartó Munkáspárt, az 1998–2002 között parlamenti párt MIÉP, a Magyar Kétfarkú Kutya Párt vagy a Bajnai Gordon kezdeményezésére létrejött, kudarcos és azóta feloszlott Együtt. De ki emlékszik az Iránytű Pártra, a Magyarországon Élő Dolgozó és Tanuló Emberek Pártjára, a Rend és Elszámoltatás pártjára vagy a Közös Nevező 2018-ra? Pedig országos listájuk volt, és 32 és 66 közti számú egyéni jelöljük! Végül ezek a felvett kampánymilliókkal soha tisztességesen el nem számoltatott kamupártok sokkal kevesebb szavazatot kaptak (mind a listájukra, mind az egyéni jelöljeikre fél és egy ezrelék (!) közti, néhány ezer voksot), mint amennyi ajánlást a listaállításhoz, vagyis nem kell nagyon gyanakvónak lenni annak feltételezéséhez, hogy azt az ajánlategyűjtést valakik segítették. Nyilván azért, hogy összeszavarják a választópolgárokat, még akkor is, ha a végső eredményre ezeknek nem volt érdemi hatásuk.

Így fordulhatott elő, hogy 16 választókerületben 20-nál több jelölt nevét tartalmazta a lepedőnyi szavazócédula. (A legtöbbet, 32-t Salgótarjánban.) Ne felejtjük el: a Fidesz megszüntette a kétfordulós szavazást, a győzelemhez elég a relatív többség, vagyis ha a kormánypártok ellen szánt szavazatok 10-20 jelölt között aprózódnak szét, akkor a szavazók kisebbségének támogatásával is könnyen lehet győzni. A két forduló közti visszaléptetéses alkudozásra, amelynek Orbán 1998-ban az első miniszterelnökségét köszönhetette, már nincs lehetőség. Igaz, Salgótarjánban a fideszes Becsó Károly 31 vetélytárssal szemben is 47 százalékot kapott, tehát nem sokkal maradt

el az abszolút többségtől, sőt Dankó Béla Békésen 29 jelölt között 52 százalékkal, Seszták Miklós pedig Kisvárdán 23 között 62 százalékkal győzött, és számos más ilyen példa akadt. Harminc választókerületben a kormánypárti jelölt 25 százalék fölötti különbséggel győzte le a második helyezettet. Itt a 2022 végén beruházási államtitkárrá előlépett Ágh Péter volt a rekorder, Sárváron 43 százalékkal kapott több szavazatot, mint a jobbkios Rába Kálmán (61:18), míg további 11 (!) jelölt nem rúgott labdába. Hubay Györgynek azonban Miskolcon elég volt 38 százalék, Csöbör Katalinnak pedig a másik miskolci kerületben 39 százalék. Az igazsághoz tartozik, hogy az utóbbiakhoz hasonló arányok ritkán fordultak elő, az egyéni kerületek zömét (106-ból 91-et) elvivő Fidesz–KDNP-jelöltek többsége az elindult jelöltek számától függetlenül elérte a 40 százalékot, de abszolút többséget csak a kerületek mintegy felében, 47 helyen szereztek. Persze ez se kevés, de egy második forduló esetén néhol fordulhatott volna a kocka, például az említett Csöbör Katalin miskolci kerületében, aki mindössze negyed százalékkal, 127 szavazattal előzte meg Jakab Péter akkori Jobbik-elnököt, vagy a XI. kerületben, ahol Simicskó István (KDNP) másfél százalékkal győzte le Gy. Németh Erzsébetet (DK). Igaz, ilyen szűk különbség a mindössze 15 ellenzéki egyéni győzelem között is előfordult: Szabó Tímea (Párbeszéd, az MSZP-vel közös jelölt) a X.–XIX. kerületben Menczer Erzsébetet (Fidesz), Molnár Gyula (akkor még MSZP, a Párbeszéddel közös jelölt) pedig a XI.–XXII. kerületben a listáról egyébként bekerült Fidesz-veterán

Németh Zsoltot alig 40 százalék fölötti eredménnyel, másfél százaléknál kisebb fölénnyel győzte le. Az ellenzék egyetlen abszolút többségű győzelmét a 15-ből Hiszékeny Dezső (MSZP) aratta a XIII. kerületben.

Az összegzett eredménnyel kapcsolatban még ma is gyakran elhangzik, hogy a Fidesz a KDNP-vel együtt a választók kétharmadának támogatását szerezte meg. Ez otrombahazugság. Az ellenőrizetlenül, szervezeten és Budapestről pénzelt „civil” szervezetek közreműködésével postán szavazó határon túli magyarokkal együtt, akiknek 96 százaléka a kormánypártokat támogatta (bár a több millió szlovákiai, romániai, ukrainai, szerbiai és más elvileg jogosult közül csak mintegy 225 ezren szavaztak), a Fidesz–KDNP-lista a szavazatok 49,28 százalékát kapta, tehát a felénél egy picivel kevesebbet. És mivel a listás szavazáson 69,73 százalék volt a részvétel, ez az összes szavazójogosultnak, 8,3 millió főnek a 34,4 százaléka, vagyis alig több, mint egyharmada. Persze lehet azt mondani, hogy az a legalább két és fél millió ember, akit soha nem lehet megmozdítani, hogy szavazzon, a többiekre bízza a döntést. De se a 34 százalék, se a 49 nem kétharmad. A mandátumok kétharmada abból egyebek mellett úgy lesz, hogy a képviselői létszámcsökkentés ürügyén csökkentették a listás mandátumok arányát az egyéni kerületekhez képest, vagyis a mandátumelosztás arányosságát; bevezették az egyéni választókerületi győztesek után járó, teljesen abszurd töredékszavazat-beszámítást, pedig az eredetileg a vesztesek kompenzálására szolgált; manipulálták (szép amerikai kifejezéssel gerrymanderelték) az

egyéni választókerületek határait, és a törvényi kötelezettség ellenére nem változtatták meg ezeket ott, ahol a belső migráció következtében jelentősen megnőtt a lakosság, tehát aránytalanul sok szavazat kell egy mandátum megszerzéséhez.

Mindehhez képest a bejutott ellenzéki pártok – az MSZP és a vele közösen indult, de külön frakciót alakított Párbeszéd, az először frakcióhoz jutó DK, az LMP és a tőlük akkor még erősen különböző, szélsőjobboldali Jobbik – együttesen a listás szavazatok 43,41 százalékát kapták, úgy, hogy az a több százezer feltételezhető támogatójuk, aki nem utolsósorban éppen a kormány elől menekült külföldre, de az itthoni lakását még fenntartja, csak személyesen, jelentős idő- és pénzráfordítás árán szavazhatott az esetleg több száz vagy nagy országban akár több ezer kilométer távolságra található magyar konzulátuson. (Ami még hiányzik a 100 százalékból, azt a kieső kamu- és nem kamupártok vitték el.) Abszolút számokban: 2 824 551 szavazatot kell összevetni 2 488 097 szavazattal. Ez semmiképp nem kétharmados különbség. Másfelől azt a gyakori kijelentést is árnyalni illik, hogy végül a Fidesz ellen többen szavaztak, mint rá, mert a kiesett pártok 7,31 százaléknyi szavazójának egy részét, köztük a MIÉP, a Fideszsel egyre gyakrabban egyetértő

Thürmer-féle Munkáspárt és az említett kamupártok szavazóit nehéz lenne egyértelműen az ellenzék támogatói közé sorolni.

Ami a részvételt illeti: egyedül 2002-ben haladta meg a 70 százalékot, sőt akkor a híres Kossuth téri gyűlés után a második fordulóban

az elsónél 3 százalékkal többen, 73 százalék arányban mentek el szavazni. Egyébként 65–70 százalék között mozgott, 1998-ban 60 százalék alatt maradt, sőt az 1990-es és a 2010-es második fordulóban 45-46 százalékra zuhant a részvétel. Az összegzett számok mögött azonban nagy a szórás. 2018-ban négy fővárosi választókerületben (II.–III., II.–XI.–XII., XI. és XIV.–XVI. kerület) 80 százalék fölött volt, további hét helyen – ebből öt Pest megyei – 75 százalék fölött. Ugyanakkor 13 választókerületben 62 és 65 százalék között

A 2018-BAN MEGVÁLASZTOTT
ORSZÁGGYŰLÉS
ALMANACHJA

Budapest, 2022

A 2018-ban megválasztott Országgyűlés almanachja (főszerkesztő Marelyin Kiss József), a magyar Országgyűlés kiadása, Budapest, 2022, 898 oldal

mozgott – ezek között is volt Pest megyei (Monor, Nagykáta) és budapesti (VIII.–IX. kerület) –, Ózdon pedig még a 60-at se érte el: 58,69 százalék.

Nagyon érdekes táblázat mutatja a ciklus összes képviselőjének egyéni választástörténetét: ki mikor indult – életkortól függően akár 1990-től kezdve –, és melyik párt jelöltjeként (hiszen vannak, akik több pártot megjártak), mikor milyen eredményt ért el, mikor vallott kudarcot, és mikor szerzett mandátumot listáról vagy egyéni kerületből.

Említettem a magas átlagéletkört: egyedül Ungár Péter (LMP) és Nacsa Lőrinc (KDNP) volt 30 évnél fiatalabb a 2018-as cikluskezdetkor, Duró Dóra (Jobbik, majd függetlenként Mi Hazánk) pedig 31, Bósz Anett (kezdetben Párbeszéd) 32 éves. Másfelől az 1935-ben született és még 2022-ben is mandátumot szerző korelnökön, az egykori kispárti, de a Fideszhez időben átállt Turi-Kovács Bélán kívül olyan veteránok erősítették a kormányoldalt, mint Fónagy János (Fidesz, 1942) vagy Latorcai János (KDNP, 1944). Fónagy 1998 óta folyamatosan államtitkár – kivéve két évet, amikor miniszter volt –, és most, már az új ciklusban éppen a nála 34 évvel fiatalabb Nagy Márton miniszter parlamenti államtitkáraként osztogatja a pökhendi vagy semmitmondó válaszokat az ellenzék kérdéseire. A szintén miniszterviselt Latorcai pedig a Ház alelnökeként hősiiesen vezényli le a legbonyolultabb, hosszú szavazásokat. Bevallom, értetlenül nézem őket: minek ez nekik? Sajnálatos módon pontosan tudom, mit bír az ember hetvenen túl, és nem értem, miért ragaszkodnak ezek az öreg emberek a fárasztó tisztségekhez, miközben igen bőséges nyugdíjukat is élvezhetnék. Ugyanez igaz az ellenzék legidősebb tagjára, a XI. kerületi polgármesterré választása miatt a képviselőségről 2019-ben lemondott László Imrere (DK, 1946), aki már bejelentette, hogy a kerület vezetéséért 2024-ben, 78 évesen is indul.

Több ilyen ismertetésben leírtam már: a parlamenti munka, a viták tartalmi, stílári és morális színvonala egyáltalán nem tükrözi azt, hogy a képviselők túlnyomó része

egyetememet végzett. Sokan többen is, külföldön is, ennek folytán több nyelvet beszélnek. De ez gyakran nem látszik rajtuk. Csak két Fidesz-képviselőnek nem volt érettségije sem: a 2018 végén 51 évesen elhunyt Hirt Ferencnek, aki erőszámú szerelőként lett sikeres vállalkozó Tamásiban annak ellenére, hogy egy baleset miatt kerekesszékebe kényszerült, és a jászberényi dinnyetermesztő Pócs Jánosnak. Középiskolát végzett a kezdetben 26 fős, de aztán a kilépések folytán megfogyott Jobbik-frakcióból négy tag, köztük Volner János. Ő később egy sehol el nem ismert oroszországi kamuegyetemen szerzett állítólagos diplomát, majd megfordult a Mi Hazánkban, a maga alapította és előbb önmagáról elnevezett, majd Huxit Pártnak átkeresztelt formációban, és mindezek után 2022 végén a miniszterelnök által személyesen elmarasztalt közellenségéből váratlan fordulattal külügyi kormányhivatalnok lett zavaros végzettsége ellenére. Csak érettségije volt ezenkívül a Fideszben Bíró Márknak (2010 és 2022 között egyetlen szót sem szólt sem a plenáris üléseken, sem azokban a bizottságokban, amelyek tagságáért felvette a pótlékot, noha az ülések kétharmadán ott se volt) és Kubatov Gábornak (pártigazgató, Fradi-elnök, 2006 óta képviselő, egyetlen felszólalása 2007-ben hangzott el napirend után, de 2022 végén havi 2,2 millió forint tiszteletdíjat vett fel), Boldog Istvánnak, Hubay Györgynek, Simonka Györgynek, Vigh Lászlónak. Az ellenzékéből egyedül Székely Sándor (DK, majd független) és az I.–V. kerületi jobboldali bástyát meglepő módon elhódító nagycsarnoki kereskedő Csárdi Antal (LMP) szerepelt a

diploma nélküliek között, de a ciklus vége felé kényszerűen csatlakozott hozzájuk Bangóné Borbély Ildikó (MSZP), akit kizártak a frakciójából, mert kiderült, hogy hamisan állította magát diplomásnak.

Több Fidesz-képviselő került a ciklus közben bűnvádi eljárás alá súlyos gazdasági bűncselekmények (csalás, korrupció) gyanújával: Simonka György, Boldog István és Völner Pál volt igazságügyi államtitkár. (Ítéletek még e cikk zárásakor sincsenek.) Ezeket az eseteket korrektül ismeretük az életrajzok, természetesen hozzátéve, hogy az érintettek ártatlannak vallják magukat.

Olvasóként vannak hiányérzeteim is. Tóth Csaba (MSZP) életrajzából nem látszik, mennyi balhé volt körülötte Vas megyében és Zuglóban, bár az szerepel, hogy az előválasztáson megbuktatták, és ezután kiszáll a politikából. Győrffy Balázs (Fidesz) agrárkamara elnök tevékenységének leírása elkeni azt, hogy lényegében saját szervezetének, sőt saját magának a hatalmát növelte több törvényjavaslatával. A lelkész-politikusból, miniszterből református püspökké és egyházelnökké lett Balog Zoltán pedig nem idézte ezt a szerintem fontos mondatot az MTI-nek adott nyilatkozatából: azért három évvel a minisztersége után lett egyházi vezető, mert *„egyrészt meg kellett tisztulni mindattól, amit elrontott az emberen a közélet, a miniszterség, másrészt meg kellett találni az újfajta szolgálat erőforrásait”*. (Kiemelés tőlem.)

A korábbi ciklusokban az egyik legérdekesebb kérdés az volt, hogy a jobboldali politikusok közül ki hallgatta el egykori állampárti tagságát. Ennek jelentősége azonban

egyre kisebb, hiszen az MSZMP 34 éve szűnt meg, tehát csak az 55 vagy inkább 60 év felettieknek lehetett közük hozzá. Fónagy János, a 80-as években az Ózdi Kohászati Üzemek vezérigazgató-helyettese hol beírta, hol kihagyta egykori MSZMP-tagságát. Most éppen beírta. A szintén fideszes Farkas Sándor agrárállamtitkár, a 70-es évek fábiánsebestyéni téeszvezetője mindig beírta. Most is. Érdekes eset Tállai András (Fidesz) pénzügyi államtitkáré: 1998 óta képviselő, de csak a negyedik almanachjába (2014–2018) került be ez a mondat: „A korszak szokásai szerint KISZ-tag, sőt, első munkahelyén a pártba is belépett huszonnégy évesen.” (1983-ban.) A mostaniban benne maradt. Van még néhány idősebb kormánypárti, akinél gyanakodni lehet, de ez ma már érdektelen. Az MSZP-ben és a belőle kivált DK-ban a Kádár-korszakbeli politikai múlt sosem volt titok, de ott is egyre kevesebben vannak, akik elég idősek ahhoz, hogy legyen ilyen múltjuk. Egyedül a most DK-s László Imre nem említi régi párttagságot, pedig nehezen tudom elképzelni, hogy mint katonaoorvos a 80-as években párton kívülként lett volna középvezető a Honvédelmi Minisztériumban. Olyanok már csak négyen vannak, akik az MSZMP apparátusában dolgoztak – ma már szokatlanul hangzó kifejezéssel „függetlenített pártmunkásként” –, de ők is a rendszer vége felé és alacsony beosztásban: Burány Sándor, Korózs Lajos és Hiszékeny Dezső az MSZP-ből és Hajdu László a DK-ból. A közismert múltú Gyurcsány Ferencen kívül a KISZ-apparátusban működött a volt MSZP-elnök, de mára a politikából kisodródott Molnár Gyula (III. kerü-

leti titkárként a KISZ vége felé) és Schmuck Erzsébet LMP-társelnök. E témánál mindig elő szokott kerülni Kövér László, akinek a politizálását millió okból visszataszítónak tartom, de ebben meg kell védenem: családjá baloldali kötődése ellenére tudommal nem igaz, hogy MSZMP-tag lett volna. Azt pedig butaság a szemére vetni, hogy tudományos segédmunkatársként alig néhány hónapig az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézetében dolgozott, mert ott – bár pártintézmény volt – nem volt kötelező a párttagság, és nyitott szellemű, színvonalas műhelyként volt ismert, amelyet többek között Gombár Csaba, Papp Zsolt, Kolosi Tamás neve fémjelzett.

Burány Sándor egyébként MSZP-politikus létére a Párbeszéd frakciójában ült, hogy meglegyen a minimális ötfős létszám, és ezzel az MSZP-vel szövetséges kis párt több bizottsági tagsághoz, pénzhez és megszólalási lehetőséghez jusson. Ezt az eljárást szokás bírálni, trükknek nevezni, de semmiben nem különbözik attól, amit a KDNP csinál. A KDNP 1998-ban indult utoljára önállóan választáson – még nem a Fidesz szövetségeseként –, és nem jutott be. 2018-ban ugyan a Párbeszédnél több, 17 képviselője alakított külön frakciót ugyanazon előnyök megszerzése érdekében, de ezeket a mandátumokat kizárólag a Fidesz kegyéből szerezte győzelemre esélyes egyéni kerületben vagy előnyös listahelyről. A Párbeszédhez visszatérve: még Burány csatlakozása ellenére is kis híján elvesztette frakciójogát. Bósz Anett ugyanis, aki az alig létező Liberális Párt elnökeként az MSZP–Párbeszéd közös listájáról került be, és a Párbeszéd frakciójá-

nak lett a tagja, tíz nap múlva nemzeteltérésekre hivatkozva kilépett, ezzel öt fő alá csökkentve a létszámot. (Független lett, később DK-s, 2022-ben pedig a parlamentből kimaradva budapesti főpolgármester-helyettes.) Végül az egyetlen függetlenként megválasztott képviselő, az igazából konzervatív-liberálisnak tekinthető, bár idővel balra tolódott Mellár Tamás pécsi közgazdászprofesszor mentette meg a frakciót a megszűnéstől: szellemi függetlenségét megőrizve belépett. (Egyébként az első Orbán-kormány idején a KSH elnöke volt, a Medgyessy-kormány váltotta le – egy későbbi bírósági ítélet szerint törvénytörően –, tehát nem éppen baloldaliként indult.) Vagyis az ötfős frakcióból csak hárman voltak „igazi” párbeszédesek: Szabó Tímea frakcióvezető, Tordai Bence és Kocsis-Cake Olivio. Az utóbbi képviselő abból a szempontból is érdekes, hogy ő volt az országgyűlés mindeddig egyetlen színes bőrű tagja: bissau-guineai apa és magyar anya Budapesten született gyermeke. (Külföldi származású is csak egy volt előtte: a libanoni arab keresztény Daher Pierre volt edelényi kórházigazgató 2010 és 2014 között a Fidesz-frakcióban.)

A magyarországi nemzetiségek közül először sikerült egynek teljes jogú képviselői mandátumot szereznie: a német Ritter Imrének. Ő Budaörsön Fidesz-politikus volt, polgármesterjelölt (bár sikertelenül), tehát a kormánypárt nem kockáztattott, amikor tudomásul vette, hogy a nemzetiségi szavazónak jelentkező választópolgárok a törvénynek megfelelően nem szavazhatnak pártlistára. Ritter ugyanis csaknem mindig a kormányoldallal szavazott, a két-

harmadnak pontosan megfelelő 133 fős Fidesz–KDNP-létszám mellett őt lehetett a 134. szavazónak, biztonsági tartaléknak tekinteni. Így viszont a németeknek nem volt szavazati jog nélküli szószólójuk, csak a 12 további elismert nemzetiségnek. Ők továbbra is egy külön bizottságban dolgoztak – az elnök éppen Ritter Imre lett –, és több, a nemzetiségek érdekét szolgáló törvénymódosító javaslatukat fogadta el az országgyűlés. A plenáris üléseken felszólalásaik inkább formálisak voltak, főleg a bizottsági vélemény ismertetése vagy különféle megemlékezések, amelyeket rituálisan anyanyelvükön kezdtek és fejeztek be, ám rögtön le is fordították magukat. Egyedül Serkisian Szeván Simon örmény szószóló nem szólt egy szót sem: eleve később tett esküt, mert meg kellett szüntetnie egy összeférhetetlenséget, majd egy 2014-es választásigény-gyanú miatt felfüggesztették a mentelmi jogát. Furcsa, de a kis létszámú magyarországi örmény nemzetiséget kezdettől feloldhatatlan belső ellentétek jellemzik, ezek jele az is, ami a szószóló körül zajlott. Mellesleg erre a ciklusra is igaz, hogy a szószólók egy része nem igazán magyarországi nemzetiségi polgár, hanem férjhez ide jött asszony, de mivel régóta magyar állampolgárok, és láthatóan élvezik az adott nemzetiség tagjainak bizalmát, ennek nincs jelentősége. Mások, mint a szerb Alexov Lyubomir tanár, a szerb többségű Lórév volt polgármestere, a szlovén Kissné Köles Erika szentgotthárdi tanár vagy a II. világháború után menekült kisgyerekként idekerült görög Sianos Tamás (Athanasios) kereskedő nemzetiségük jellegzetes képviselői. Örülök, hogy megvaló-

sult egy korábbi javaslatom: Ritter Imre (azaz Emmerich Ritter) és a szószólók neve (az örmény kivételével) anyanyelvi formában is szerepel az almanachban. Nem nagy dolog, de mi nagyon érzékenyek tudunk lenni, ha Erdélyben egy Sándor keresztnevű magyart Alexandruként emlegetnek, illik tehát az eredeti neveket itthon is tiszteletben tartani.

Ha már nemzetiségek: jó néhány képviselő számol be nem magyar ősökről. A legtöbben német (sváb, osztrák) származásúak, például Bánki Erik és Font Sándor (Fidesz), Hargitai János (KDNP), Ander Balázs (Jobbik). A soproni „poncichter” Brenner Koloman országgyűlési alelnök (Jobbik) dolgozott is a német nemzetiségi önkormányzatban. Aradszky András (KDNP) békési szlovák nagyszüleit említi. Cigány (roma) ezúttal kevesebb volt, mint korábban: egyedül a romákra kevés dicsőséget hozó Farkas Flórián Lungo Drom-elnök a Fideszben.

Említettem, hogy kevesebb az információ a képviselők magánéletéről. Aki a vallását feltünteti, az legtöbbször katolikus, de az országosnál – ahogy korábban is – nagyobb a reformátusok aránya. Ehhez képest ebben a ciklusban is feltűnő az elvált, újrահázasodott, élettársal élő képviselők nagy száma azokban a pártokban (Fidesz, KDNP), amelyek pedig a felbonthatatlan szentségi házasság eszméjét valló egyházat támogatják. Van például egy kereszténydemokrata képviselő (nevét jogi és „jóérzési” okból mellőzöm), akinél a kéziratban az szerepelt, hogy felesége – megnevezve – óvónő, három gyermeke 1991-ben, 2008-ban és 2013-ban született. Biológiaiilag nem lehetetlen, hogy egy

asszonyoknak az első után 17 és 22 évvel újabb gyerekei szülessenek, de a korábbi almanachokból kiderül: a képviselő már 1998-as első megválasztásakor is elvált volt – ez az első három almanachban benne volt –, a két kisebb gyerek egy új házasságban született. A 2010–2014-es kiadványban az állt, hogy nős, és csak a két kisebb gyereket nevezte meg. A 2014–2018-asban is nős, de a nagy lányát is hozzátette. Miután ezt a zűrjavart olvasószervezőként szóvá tettem, végül most annyi maradt, hogy felesége óvónő (név nélkül), és három gyereke van (életkor nélkül). De azt, úgy látszik, az új házasság óta már nem kívánja bevallani, hogy volt egy előző is.

Zsidó vallású képviselő nincs, zsidó származású is alig: az 1942-es születésüként holokauszt-túlélőnek tekinthető Fónagy János hagyományosan leírja, hogy a zsidótörvényeket megszenvedett családja teljesen asszimilált, magyar szellemű volt, Jakab Péter pedig, bár ő maga katolikusként nevelkedett, megemlíti a nácik által meggyilkolt felmenőit. Az is Fónagy, aki pályafutása hatodik almanachjában hirtelen szükségét érezte, hogy 35 év után belerúgjon Haraszti Miklós egykori szabaddemokrata politikusbba, a Kádár-korszak demokratikus ellenzékének egyik vezető alakjába ezzel a vadozatú mondattal, a 80-as évek végét említve: „Akkoriban néhányszor feljött a későbbi SZDSZ-rendezvényekre, Haraszti Miklós társaival próbált összehozni támogató zsidó értelmiségi csoportokat, gyermek- és ifjúkorából sokakat ismert közülük, de (mint mesélte) senkit sem érdekelt az ózdi emberek sorsa.” (Az életrajzok harmadik személyben íródnak.)

Az is a magánélethez tartozik, hogy ketten azonosítják magukat melegként: Ungár Péter LMP-társelnök és Sebián-Petrovszki László (DK), aki már a Bajnai-kormány szakállamtitkáraként is ragaszkodott ahhoz, hogy minden vagyonbevallásában és életrajzában szerepeljen férfi élettársának a neve. Nem bírom ki, hogy meg ne jegyezzem: ez a párkapcsolat, bár házasság ebben az országban nem lehet belőle, máris tartósabb, mint például Rogán Antalnak a Szent István-bazilikában óriási felhajtással megkötött, de azóta polgárilag felbomlott második házassága.

Az almanach most először részletezi a képviselők aktivitását: felszólalásaik és indítványaik számát. Ezek azonban csalóka adatok. Sok kormánypárti képviselőt rendszeresen megbíznak az illetékes bizottság többségi véleményének ismertetésével a plenáris ülésen, ami azonban többnyire csak néhány banális mondatot jelent egy-két percben. Húszharminc ilyen szereplés tehát nem valami komoly szellemi teljesítmény. Az még impozánsabban hangzik, ha valaki hússzor volt pártja vezérszónoke, de a kormánypártiaknál többnyire ez is formáság, és feltehetőleg nem is maguk írják: egyszerűen összefoglalják a kormány által írt indoklás lényegét. Képzeld el például, mit mondhatott a nem éppen műveltségéről és széles körű nemzetközi tekintéséről ismert Boldog István a magyar–szingapúri és a magyar–zöldfoki-szigeteki beruházásvédelmi egyezmény vezérszónokeként! A frakcióvezető rálőcsölte néhány mondat elmondását (két-két percben) az egyébként az ellenzék által is támogatott két törvényjavaslat együttlé-

ve is alig negyven percig tartó plenáris vitájában, hogy ő is csináljon valamit. Azért csak a kormánypártiakat említem itt, mert az ellenzéki vezérszónokok szerepe érdemibb: a vitát ki nem váltó nemzetközi szerződésektől eltekintve ők fejtik ki az előterjesztés hibáit és ellentmondásait, ők indokolják meg a majdani elutasító szavazatot.

A képviselők aktivitása kapcsán érdemes megemlíteni egy, a parlamenti demokráciák történetében valószínűleg példátlan inaktivitást: a kormány egyik legnagyobb hatalmú tagja, Rogán Antal négy év alatt egyetlenegyszer sem szólalt meg a plenáris ülésen. Helyette mindig hűséges államtitkára, az ellenzékét élvezettel sértegető Dömötör Csaba válaszolt. Rogán miniszterelnöki kabinetfőnökként 2015-ben azért kapott miniszteri rangot, a kabinetirodát pedig azért tették önálló szervezetté, mert a Miniszterelnökséget akkor vezető Lázár János és ő nem bírta elviselni, hogy bármelyiküket alárendeljék a másoknak. Azóta mind a Miniszterelnökség, mind a Miniszterelnöki Kabinetiroda, nevével és eredeti céljával ellentétben, számos szakterületet felügyelő, nagy hatalmú önálló minisztériummá vált (a 2022-es választás után Rogán még látványosabban erősödött, kiscsömböcként kebelezve be a titkosszolgálatoktól a kormányzati informatikáig és a turizmusig egy sor területet), és így teljesen abszurd, hogy egy képviselői mandátummal is rendelkező miniszter csak szavazni jár be, de négy éven át nem szólal meg a parlamentben.

A frakciók általában fegyelmezten szavaztak. Egy „kiugrást” érde-

mes megemlíteni: Harrach Péter, aki kereszténydemokrata frakcióvezetőként élharcosa volt a boltok vasárnapi bezárásának, a kormánypártiak közül egyetlenként nem szavazta meg annak – taktikai okokból, egy ellenzéki kezdeményezésű esetleges népszavazás várható sikerének megelőzése érdekében történt – visszavonását. Ebben hű maradt önmagához, és ezt a Fidesz békésen tudomásul vette.

A tevékenység természetesen nem csak a szorosán vett parlamenti tevékenységből áll. A választókerület érdekében sikeresen lobbizni főleg kormánypártiak tudnak, és van, aki ezzel el is büszkélkedik: Herczeg Tamás Békés megyei Fidesz-elnök Lázár Jánossal szembeszállva, de végül őt is meggyőzve 2020 végén meg tudta akadályozni, hogy a szabadkígyósi Wenckheim-kastélyt a Lázár vezette mezőhegyesi Nemzeti Ménesbirtoknak adják. Kifejtette: a környék lakossága ezer szállal kötődik az ingatlanegyütteshez. „Közösségi tervezésre, társadalmi egyeztetésre van szükség.” A szintén fideszes Witzmann Mihály megakadályozta Balatonvilágoson egy oda nem illő méretű és megjelenésű „szállodamonstrum” felépítését, pedig annak az építési engedélyét már kiadták. Ellenzéki és helyi civil tiltakozók mellé állva járt közben a Miniszterelnökségen az építkezés leállítása érdekében.

Az ellenzék persze aktív, de ennek látványos adatai is gyakran félrevezetők. A szakzsargon szerinti „önálló indítványaik” jelentős része ugyanis azonnali kérdés és interpelláció, amelyek egy része el se hangzik (a „sima” kérdésekre esetleg írásos válasz érkezik, többnyire semmit-

mondó tartalommal), más részére az illetékes miniszter vagy államtitkár szóban ad köztöködő, háritó, üres választ. Valljuk be, nem nagy kunszt ötven kritikus kérdést megfogalmazni, ami aztán szerepel a statisztikában, de el se hangzik, hatása nincs. A választópolgárokhoz se jut el, hiszen ki tanulmányozza a képviselők adatlapján a statisztikát? Az ellenzéki önálló indítványok más része határozati javaslat vagy törvényjavaslat, amelyek – nagyon kevés kivétellel – soha nem jutnak el a plenáris ülésig, mert az illetékes bizottság kormánypárti többsége elutasítja a tárgysorozatba vételüket, vagyis besorolásukat a majdan megtárgyalandó témák közé. Ezek gyakran komoly irományok, van bennük szellemi teljesítmény, de hatásuk sincs, a választópolgárok nem értesülnek róluk.

A kérdés és az interpelláció egyébként alapvetően ellenzéki műfaj (lenne), de ezt lejáratja, hogy a válaszolók gyakran pimaszkodásra, kekeckedésre használják a rendelkezésükre álló perceket, nem adnak érdemi választ, hanem a kérdezőt és pártját minősítik. Megjegyzem, ezt egyértelműen esküszegésnek tartom, mert a kormánytagok arra tesznek esküt, hogy betartják a jogszabályokat, azok pedig kötelezővé tennék az érdemi választ.

Természetesen a kormánypártiaknak is joguk van kérdezni és interpellálni, de ez gyakran vagy álkérdés, vagy tisztességtelen játék. Én igazán csak azt tartom jogosnak, ha egy kormánypárti képviselő konkrét választókerületi ügyben fordul a kormányhoz, mert bár lehet, hogy bizalmas beszélgetéseken eredményesebben tudná elintézni az ügyet, de a helyi polgárok

is hadd lássák, hogy ő dolgozik. A fellépések jelentős része azonban pusztán ürügy arra, hogy a kormány képviselője elmondhasson valamit. Ilyen az, amikor Boldog István megkérdezi: „Mit hoz a 2021-es költségvetés az önkormányzatoknak?” Vagy Hollik István (KDNP): „Mit tesz a kormány a világjárvány hazai visszaszorítása érdekében?” Balla Mihály (Fidesz): „Hogyan tovább a Magyar Falu Program sikere után?” Ezzel csak az a baj, hogy ha a miniszter vagy államtitkár ugyanazt napirend előtt mondaná el, akkor az ellenzék válaszolhatna rá, és kimutathatná, mi nem igaz belőle, és mi lenne a jobb megoldás. Így viszont a képviselő kérdez (nyelvtanilag az interpelláció is alapvetően kérdés), a kormánytag válaszol, a viszontválaszoló képviselő pedig hálatelt szívvel méltatja a bölcs és tökéletesen kielégítő választ. Más ebbe a beszélgetésbe nem szólhat bele.

A kormánypárti kérdések, interpellációk másik fajtája kifejezetten tisztességtelen, mert olyan politikusokat vádol, akik vagy ott sincsenek, vagy a házszabály nem teszi lehetővé, hogy reagáljanak, a válaszoló kormánytag pedig zavartalanul folytathatja az illető politikai ellenfél gyalázását. Ilyen például az, amikor a dúsgazdag ügyvéd, a fővárosi választókerületében vereséget szenvedett, de listáról bejutott Bajkai István (Fidesz) megkérdezi: „Milyen gazdája Karácsony Gergely a rábízott közpénznek?” és „Meddig tarthat még a baloldal sorozatos bűnözése?” (Ennek a mondatnak a jogászhoz méltatlanul pongyola megfogalmazásával és értelmetlenül általánosító jellegével ne is foglalkozzunk.) Bóna Zoltán (Fidesz) szigetszentmiklósi képviselő, civilben református lelkész: „Milyen

nehézséget okoznak az ellenzéki pártok és az általuk rendszeresen védett Soros György szervezetei a migráció elleni küzdelemben?” F. Kovács Sándor (szintén Fidesz, kazahul jól beszélő és ottani egyetemre is járt karcagi néprajzos): „Meddig vezethetik még elítélt bűnözők Szeged városát?” (Ez utóbbi kérdés ingyenes parkolóhelyek városi intézmények számára történt, állítólag törvénysértő kiosztására vonatkozott, amelyekből az emiatt vádat emelő ügyészség képviselői is kaptak, de akkor ezt nem kifogásolták. A város néhány vezetőjét elmarasztalta a bíróság, de ettől még nem bűnözők, mert ilyesféle bűncselekményt is lehet „gondatlanul” elkövetni, vagyis abban a meggyőződésben, hogy szabályosan történt az, ami a bíróság szerint nem. Az fel se merült, hogy személyes hasznot húztak volna a vitatott ügyletből.) Az ilyesféle megszólalások közös vonása, hogy védekezni, vitatkozni ott nem tudó embereket sértegetnek. A másban annyira rigorózus házelnöknek egyébként szerintem kötelessége lett volna visszautasítani az ilyen kérdéseket és interpellációkat, ugyanis a kormány tagjaihoz a feladatukba tartozó ügyekben lehet

fordulni. Miért tartozna bármely kormánytag feladatukba, hogy mit csinál Soros György vagy a fővárosi főpolgármester, és hogy hogyan reagálnak egy nagyváros ellenzéki vezetői egy bírósági ítéletre?

Sok mindent lehetne még kima-zsolázni a 900 oldalas kötetből, de nekem most ennyire tellett. Ez már a nyolcadik almanach a rendszer-változás óta, és az összevetés is tanulmányos. Ma már könnyű hozzáférni a korábbi évfolyamokhoz, ezért ajánlom az olvasó figyelmébe a cikk végén látható felsorolást a korábbi recenziókról. Én pedig azzal fejezem be, amivel mindig: remélem, lesz következő országgyűlési almanach is, és ha akkor is lesz *Mozgó Világ*, és leszek én, akkor arról is írok.

Recenziók a Mozgó Világban a korábbi országgyűlési almanachokról:

A tények hasznossága (1993/6.)

Más ez a parlament? (1997/1.)

Másfajta raj (2002/2.)

Változó életrajzok (2005/12.)

Kik hozzák a törvényeket? (2009/9.)

Ilyen több nem lesz (2012/12.)

Ezek ugyanazok. Csak kevesebben (2018/2.)